

LANDSLAKKEN VAN MØN (DENEMARKEN)

door

J.O. van der Veen & K. Fog

Eind juli 1997 bracht ik enige dagen door op het Deense eiland Møn, dat bekend is om zijn steil uit de Oostzee oprijzende krijtrotsen. Marien malacologisch is er aan de Oostzee rond Møn niet zoveel te beleven: met *Macoma balthica*, *Mytilus edulis* en *Littorina littorea* zijn de meeste soorten wel genoemd. Maar terrestrisch is het een waar paradijs, waarbij vooral de grote aantallen slakken per soort opvallen. Uiteraard is de kalkrijkdom hier mede de oorzaak van.

Geologie

We spreken over het bosrijke en door veel toeristen bezochte gebied Klinteskov en aan de oostkant van het eiland, dat door een autoweg en vele schitterende wandelpaden is ontsloten.

De kalkformaties die de kliffen van Møn en het erachter liggende landschap bepalen danken hun ontstaan aan de afzettingen van de 'huisjes' van microscopisch kleine eencelligen op de bodem van een diepe tropische oceaan die Denemarken in de Krijtperiode ongeveer 90 miljoen jaar geleden overdekte. Bij het begin van de IJstijd-periode (600 duizend jaar geleden), stuwdan gletsjers de immense hoeveelheid kalk op en vormden op die manier de grote verscheidenheid aan heuvels op het eiland. In de kalklagen aan de kust zijn vuursteenlaagjes te onderkennen als donkere lijnen. In de kalk komen ook verscheidene fossilisaties voor van inktvissen, zeeëgels en tweekleppigen. Sinds de IJstijden vindt er een constante erosie plaats van de heuvels en rotsen. Kalk en klei worden snel weggespoeld door de zee: op het strand blijven de vuursteenstukken achter. Maar kalk is er nog in overvloed en (dus?) ook landslakken.

Terrestrische slakken

Voor al op regenachtige dagen is Klinteskov een malacologisch paradijs. De geweldige aantallen per soort maken indruk. Hoog op de boomstammen en op de bladeren van kruiden en struiken wemelt het van de slakken. De volgende soorten zijn tijdens een verblijf van drie dagen gevonden:

<i>Pupilla muscorum</i>	<i>Balea biplicata</i>	<i>Candidula gigaxii</i>
<i>Lauria cylindracea</i>	<i>Discus rotundatus</i>	<i>Arianta arbustorum</i>
<i>Oxychilus cellarius</i>	<i>Vitrea crystallina</i>	<i>Monachoides incarnatus</i>
<i>Cochlodina laminata</i>	<i>Aegopinella nitidula</i>	<i>Helicigona lapicida</i>
<i>Macrogastera ventricosa</i>	<i>Oxychilus cellarius</i>	<i>Cepaea nemoralis</i>
<i>Clausilia bidentata</i>	<i>Trichia hispida</i>	

De relatieve korte tijd die ter beschikking stond om te verzamelen maakte mij nieuwsgierig naar de werkelijk hier voorkomende slakkensoorten. Via het Falster Statsskovdistrikt kwam ik in contact met Kåre Fog, die mij enige wetenswaardigheden meedeelde die ik de lezer niet wil onthouden.

Deense malacologie

Kåre Fog vertelde me, dat er in Denemarken nauwelijks meer enige activiteit op het gebied van malacologie is. De bejaarde Paul Bondesen in Århus en hijzelf zijn de enige met een goede kennis van landmollusken. Hijzelf heeft zich sinds 1975 niet meer actief met slakken bezig gehouden. Lang geleden hebben Zweden wel eens gastropoden verzameld, maar van recente datum is niets bekend.

Er is dus geen (recente) lijst met inventarisaties van Møn. Kåre Fog gaf een opsomming van enige zeldzame en minder voorkomende slakken van (oostelijk) Møn. Ik noem hier die soorten die ik op mijn excursies niet tegen ben gekomen, daarmee de lijst van voorkomende slakken voorlopig completerend:

Succinea putris

Truncatellina costulata (niet van Møns Klint)

Truncatellina subcylindrica (genoemd van Møn)

Caeciloides acicula (genoemd van Møn)

Laciniaria plicata

Clausilia dubia (enige plaats in Denemarken)

Aegopinella pura

Candidula unifasciata (wijd verspreid op oostelijk Møn)

Euomphalia strigella

Candidula unifasciata kan worden aangetroffen in verscheidene afwijkende vormen als *var. bizonata* Locard en *var. watsoni* Schlesch.

Variëteiten

Vanwege het hoge kalkgehalte van de bodem worden sommige soorten groter en dikker dan elders. Er komen dan ook, behalve de bovengenoemde variëteiten, vele afwijkende vormen voor op Møns Klint en andere plaatsen op Møn. Kåre Fog noemde de volgende variëteiten:

<i>Succinea putris</i>	<i>var. limnoidea</i> Picard: erg groot en dikschalig; <i>var. subglobulosa</i> Pascal: klein, dun, bleek, opgeblazen.
<i>Vitrea crystallina</i>	<i>var. subterranea</i> Bourguignat: met een tand in de mondopening (nogal karakteristiek: aparte soort?).
<i>Oxychilus cellarius</i>	<i>var. sylvatica</i> Mörch: nogal bol met een witte tand in de mondopening.
<i>Aegopinella pura</i>	<i>var. lenticularis</i> Held: huisje nogal plat, laatste winding niet breder wordend naar de mondopening, oppervlak glad.
<i>Cochlodina laminata</i>	<i>var. plicifera</i> Westerlund: met 1, 2 of 3 extra plooiën aan de palatale zijde van de mondopening.
<i>Clausilia bidentata</i>	<i>var. septentrionalis</i> Schmidt: klein, bol, fijn gestreept.
<i>Macrogastra ventricosa</i>	<i>var. tumida</i> Schmidt: relatief kort en breed.
	<i>var. gracilior</i> Schmidt: relatief lang en smal huisje.
<i>Trichia hispida</i>	<i>var. gyrate</i> Westerlund: donkerbruin, dichte windingen, brede navel.
<i>Arianta arbustorum</i>	<i>var. picea</i> Ziegler: klein, dun.
	<i>var. calcarea</i> Hogberg: groot, dik.
<i>Cepaea hortensis</i>	<i>var. ludoviciana</i> d'Aumont: klein, dun.
	<i>var. marginella</i> .
<i>Cepaea nemoralis</i>	<i>var. parva</i> : 16-19 mm.
	<i>var. ponderosa</i> Malm: tot 30 mm.

Door onwetendheid heb ik bij het verzamelen niet zo zeer op deze variëteiten gelet. Achteraf kan ik wel enige variëteiten in mijn verzameling herkennen.

Candidula gigaxii

Het voorkomen van *Candidula gigaxii* wordt door Kåre Fog in twijfel getrokken. In een addendum bij een Deense soortenlijst van 1949, wordt bij *Candidula intersecta* vermeld: 'Zeer karakteristiek is var. *gigaxii* Pfr, die een lager huisje heeft, een meer open umbilicus en fijnere ribbels dan de hoofdvorm'. De variëteit *gigaxii* is gevonden op oost Møn. In een meer recent en gezaghebbend overzicht over de slakkensoorten van Scandinavië door H.W. Waldén uit Göteborg komt *Candidula gigaxii* niet voor. Ik heb dan ook grote twijfels over mijn determinatie en vermoed inderdaad te maken te hebben met bovengenoemde variëteit, die erg veel op *Candidula gigaxii* lijkt maar toch behoort tot de soort *Candidula intersecta*.

Bovenstaande lijst dient te worden beschouwd als een minimum-soortenlijst van Møn: er zijn waarschijnlijk meer soorten te verwachten. Bovendien kan het interessant zijn de lijst met variëteiten uit te breiden. Genoeg redenen voor een malacoloog om op vakantie in of op doortocht door Denemarken eens Møn aan te doen en aanvullende gegevens te verzamelen. Kåre Fog wil graag op de hoogte worden gehouden van de huidige status van zeldzame soorten. Zijn adres is: Løjesøvej 15, 3670 Veksø, Denemarken

Summary

The former island of Møn (Denmark) was visited in July 1997. Due to the high lime content of the soil one should expect many species and large numbers per species. An inventarisation is given of recently found species and of species and forms to be expected. The finding of *Candidula gigaxii* is discussed. Further (re)search on Møn is recommended.

Ligging van Møn aan de Oostzee.